

HUNSFOS POSTEN

Olav Bjoraa, Evje som har dyrket tomater på bark fra Hunsfos siden 1975 med glimrende resultat.

Tenk så det knaker, så kanskje du også finner på et bidrag til "Hunfosposten". Har du noe på hjertet, brenn da ikke inne med det, men skriv det ned forttest mulig og putt det i kassen i vakta. Den har vært sørgelig tom lenge nå. Du behøver ikke å bekymre deg om ikke stilen og språket er "up to date". Den side av saken fikser redaksjonen. Hvis du ikke vil undertegne innlegget med fullt navn, så skriv det bare på baksiden. Redaksjonen må nødvendigvis vite hvem som har sendt oss det. Det er meningen at neste nummer av "Hunfosposten" skal komme i løpet av september måned. Bidrag til dette mottas med takk, men vær ute i god tid.

Vår tegner Sigurd's sommerferiedrøm for 25 år siden.

*Redaksjonen
ønsker
leserne god
sommer!*

HUNSFOSPOSTEN
utgitt av
Hunfos Fabrikker
Hunfos Arbeiderforening
Hunfos Funksjonærforening
Hunfos Bedriftsidrettslag

REDAKSJON
Redaktør Trygve Kittelsen
Jan Skårdal
Marianne Bjørnvall Aasgård
Tor Dalsøren

TRYKT HOS
Sørtrykk, Vennesla
på Matt Hunscode 100 gr/m²
Omslag
Hunfos Granprint 200 gr/m²

Når dette nr. av Hunsfosposten kommer ut er sikkert resultatallene for vår virksomhet de 4–5 første måneder av 1982 kjent for de fleste. La oss glede oss med at vi har hatt en fin utvikling — og kan så visst koste på oss litt selvros.

Driftsforholdene har stort sett vært tilfredstillende — og de investeringer som er foretatt, bl.a. installering av prosessutstyr på PM 1 og 5 gir nå konkrete resultater etter hvert. Det samme gjelder tekniske forbedringer på PM 6 — og andre steder. Men det er og blir driftsledelsen og operatørens innsats som i stor grad har ført til fremgangen. For fremgang er det. Produksjonstallene ligger betydelig bedre an enn i tilsvarende tidsrom 1981, og til og med uke 20 ca. 1200 tonn pappir over budsjettet. Råvareavdelingen har en tilsvarende utvikling.

Salgstallene viser også en betydelig økning, men her ser det likevel ut for at vi må og skal jobbe hardt for å nå oppsatte budsjett-tall for året. Markeds-situasjonen er, og synes å bli, meget vanskelig de nærmeste månedene. Selv om vi har en betydelig ordremengde er de salgsmessige forhold bekymringsfulle for et par av våre maskiner.

FREMOVER – MEN LANGT FREM

Som dere vet er det fortsatt vår hensikt og mål å ha full produksjon over hele linjen inneværende år.

Når det gjelder regnskapsresultatet for de 2 første perioder (til og med utgangen av april) kan vi for første gang på meget lenge registrere et reelt overskudd på driften. Riktignok ikke noe stort overskudd — og selvsagt ikke stort nok for en virksomhet av vår størrelse — men likevel bra. Kan vi klare samme trend i de nærmeste måneder bør vi bli rett så glade. Og det er i grunnen merkelig: Når man først kommer i sig, og når alle sammen hver på sin plass er "giret" for felles resultater — så lykkes man ofte. Jeg for min del tror at vi har fått en ny giv i selskapet, og at de fleste i kraft av resultatene blir mer selvbevisste og får troen på at vi slett ikke er så dårlige — og dette i en beinhard internasjonal konkurransesituasjon.

Skal vi imidlertid oppnå de mål vi har satt oss i inneværende år så nytter det neppe å riste ut ord og atter ord — enn si bare å klappe hverandre på skuldrene og dermed tro at tingene skal skje. Vi må nok være mer håndfaste enn som så. Etter en rekke samtaler på alle nivåer i bedriften tror jeg nok de fleste vet hva jeg mener med håndfaste ting.

Det er vel ikke tvil om at det fortsatt er rom for en effektivitetsøkning. Behov for litt tempoøkning både her og der. Mer påpasselighet, bedre kvalitetskontroll på de rette steder, for eksempel. ("Husk at reklamasjoner fra kundene rett ofte blir meget kostbare"). Kravet til mindre utskudd og vraking kan nevnes i samme forbindelse. Nødvendigheten av fortsatt nivåheving m.h.t. renhold og orden. Økonomisering ved bruk av ting, energisparing, mere effektiv utnyttelse

av arbeidstiden for å nevne vesentlige ting.

Dette lyder vel som alminnelige selvfølgeligheter eller selvfølgelige alminneligheter — alt ettersom. Jeg begynner imidlertid å tro at det er meget viktig å holde slike selvfølgeligheter i live — selv om noen synes det er banalt. Det er nemlig stadig noen som prøver å ta livet av dem.

Etter vel 6 måneder på Hunsfos Fabrikker er jeg for min del ved fortsatt friskt mot — og jeg setter pris på den gode ånden som synes å råde ved bedriften. En av forutsetningene for at vi sammen skal komme "a great leap ahead" (skulle bety noe sånt som: "Et stort skritt videre"). Fritt sitert etter Mao).

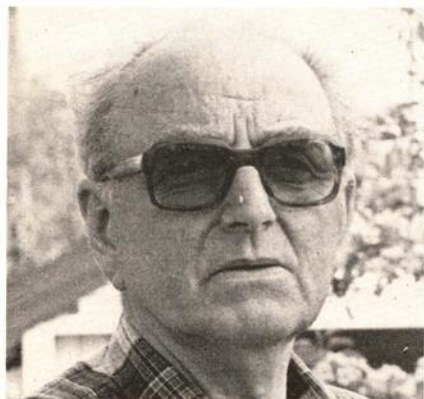
Ellers stunder det frem til ferietiden, og jeg benytter anledningen til å ønske alle Hunsfosansatte med familie en riktig velfortjent og god sommer.

Egil Flaatin

VEDRØRENDE SOSIALTRIMMING

Du som ønsker systematisk å bygge opp formen og helsa ved jogging kan møte hver mandag i lysløypa ved Moseid. Vil du følge et program så kan du få det ved henvendelse til en i styret — som også kan gi nødvendige instruksjoner. Det blir ikke instruktør på stedet medmindre det ønskes av flere. Nytt: de som går inn for trimming i lysløypa vil få et klipp på trimkarusellkortet ved henvendelse til en i trimgruppa eller til en i styret. Du må altså selv holde rede på antall mandager i lysløypa og sørge for å få et klipp for hver trimgang.

Veteranser som takker av

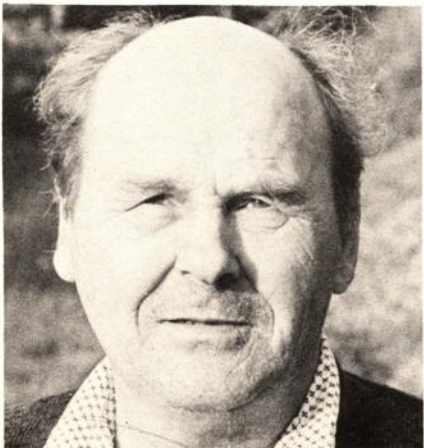

Ivar Isaksen

Ivar Isaksen er født og oppvokst i Gjerpen i Telemark i 1917. Han flyttet senere til Farsund, hvor han giftet seg. Der arbeidet han i 12 år ved Brdr. Jåtog's møbelfabrikk. Men betalingen var dårlig, og det var små muligheter for barna der, så han flyttet hit til Vennesla i 1960. I april samme år begynte han på Hunsfos. Han var først en tid i Ålefjær, så på dammen og senere på 5-eren. De siste 15 årene var han på saksesalen. Her trivdes han meget godt, det var et veldig godt miljø der, sier Ivar. Men helseproblemer gjorde at han måtte slutte for ca. ett år siden.

Ivar var organisert hele tiden. I flere år var han revisor for foreningen, og han satt også som vår representant i Hunsfos' styre i 6 år.

Han har ingen problemer med å fylle tiden som pensjonist. Han har nok å gjøre i hagen rundt huset, og har et lite verksted i kjelleren å ty til dersom været skulle bli dårlig. Det blir også en del bilturer sammen med kona. Vi ønsker Ivar lykke til, og takker samtidig for årene sammen på Hunsfos.

Fredrik Jensehaugen

Fredrik Jensehaugen ble født på Evje i 1918. Hans far arbeidet ved kraftstasjonen, og i 1921 flyttet de ned til Nomeland på Røyknes. I 1929 flyttet de videre til Kringsjå kraftstasjon. Fredrik gikk på skole både på Røyknes og Kringsjå. Etter skolen var han til sjøs noen år, blant annet var han på gamle Jylland på Hirtshalsruten fra 1937–39. Så ble det nøytraliseringsvakt. De ble tatt til fange av tyskerne, men ble frigitt nokså snart. Så begynte han ved Kringsjå kraftstasjon i 1940, og der ble han helt til stasjonen ble nedlagt i 1957, da Steinsfossen ble åpnet. Fredrik hadde da stiftet familie, og var redd for å bli gående arbeidsledig. Så han benyttet sjansen med en gang han hørte at de tok inn folk ved Hunsfos. Han begynte hos Ivar Andersen på gården, var med 2–3 måneder under byggingen av PM 6. Deretter ble han flyttet ned til PM 1, hvor han ble helt til han måtte slutte p.g.a. helsen for ca. 1 1/2 år siden.

Han likte seg godt på Hunsfos. Det var greie arbeidsforhold og gode kamerater. Organisert har han vært i hele sitt yrkesaktive liv. Han har mottatt Forbundets 30-års nål, og LO's 40-års nål. Han var også kasserer i foreningen mens han var til sjøs. I tiden mens han bodde på Kringsjå var han også medlem av skolestyre og ligningsnemnd.

Vi sender vår takk til Fredrik for samarbeidet her og ønsker alt godt for årene som kommer.

ANDERS LØVLAND SLUTTER SOM TRANSPORTSJEF PÅ HUNSFOS

Han er født i 1924, oppvokst i Froland, er teknisk og forstlig utdannet.

Som odelsgutt på skoggård er Anders egentlig kommet skjeivt ut her i livet. Han burde for lang tid siden ha vært en harpiksluktende tømmerhugger, istedet for å bli transportekspert. Dette vil han nå rette på. Tilfellet har nok sin naturlige forklaring i at han helt fra sin spedeste barndom har kunnet boltre seg i eksperimenter og bruk av maskiner og redskaper som var aktuelle for skogsdrift og sagbruk.

I 1952 flyttet han til Ås som ansatt i Skogbrukets og Skogindustriens Forskningsforening, Transportavdelingen. Her fikk han virkelig utløsning for sin forskertrang innen transport. Job-

Anders Løvland

ben gikk ut på – på den ene siden å holde seg orientert om bransjens transportutvikling spesielt innen Norden, og i neste omgang, med dette grunnlag være norsk skogbruk og treforedling til hjelp for planlegging av deres egne transportopplegg.

I 1960 fikk han spørsmål fra dir. Lindseth om å begynne som transportsjef ved Hunsfos Fabrikker. Oppgaven var fristende, og avstanden til Froland kortere. Han slo til, og dermed startet en travel periode som skulle vare i vel 20 år.

Å beskrive alt hva Løvland har drive med av omlegginger på Hunsfos ville bety eget nr. av Hunsfosposten, men som han selv sier, ved å ikke snakke om de ting som har vært mindre vellykkede, skal det nok bli en råd med resten.

I stikkordsform nevner Løvland noen milepeler:

Første oppgave var å nedlegge tau-banen fra Ålefjær. Dette var i sin tid en elegant transportform – den gang hesten var alternativet, men etter at tømmerbilen ble funnet opp var tau-banen utasjonell. 50 mann + stort banevedlikehold ble erstattet av 2 biler, 4 sjåfører og en tømmerkran i Ålefjær.

Fløtning m/sortering og bunting i Venneslafjorden ble raskt lagt om fra at bilene løstippet sine tømmerlass ovenfor sorteringen til at lassene ble tippet i ferdige bunter ved Urane, nedenfor sorteringen.

Fabrikken hadde ingen mulighet til å ta imot tømmer fraktet med jernbane. Dette ble løst i forbindelse med bygging av nytt renseri i 1963.

En større sjau ble det i begge Agderfylkene i 1956 da våre veimyndigheter begynte i interessere seg for lovligheten i den tømmertransporten på bil som forlengst var innarbeid. Vanlig lasstørrelse var 14–15 tonn, mens forældede lovregler sa 3–4 tonn. Tilhenger var ikke tillatt å bruke på de fleste aktuelle veier. En seig og langvarig kamp med veimyndighetene startet opp, og fortsatt ligger vi dessverre betydelig etter landsgjennomsnittet for veivilkår i våre tømmerdistrikter.

Omkring 1966 startet vi opp som avtagere av tømmer fra Vestlandet. Ca. 40 mindre kystbåter deltok i fraktingen, og dermed var der minst 40 skipper som hadde forskjellige og meget bestemte meninger om hvordan dette skulle gjøres. 2 skipper skilte seg imidlertid ut ved å være enige i at båters lasteutstyr ikke nødvendigvis måtte være det samme som hva bestefedrene hadde brukt. Skipperne het Storsletten og Ytreland som har de velkjente båtene henholdsvis "Tone" og "Rytind". Resultatet ble kort og godt at vi overførte tømmerbilens lasteutstyr og teknikk til bruk på båt. Omlaggingen var på høyde med overgangen fra seil til motor.

På papirtransportens side har det også skjedd endel. Overgangen fra bane til bil for transporten til byen kom i 1961. Dette hadde sammenheng med at vi fikk vårt nye papirlager på Lagmannholmen som ikke hadde sidespor, og dessuten at biltransporten ble betydelig billigere. Opplegget med kran i begge ender og ferdiglastede "storflak" som i løpet av 5 min. kunne heise 12-tonns lasset til og fra bil gav etter den tids normer en voldsom kapasitet. 2 biler erstattet ca. 60 jernbanevogner. Systemet brukes fortsatt, men i løpet av 1982 har man trolig nye vegtrafikklover som åpner mulighet til å kjøre 2 storflak = 24 tonn på lasset.

Truckalderen kom til Hunsfos i 1960. Før denne tid var det imponerende å se de sterke karene i papirlageret som ved rå mannekraft og fikse knep klarte å håndtere papirruller på flere hundre kg. pr. stk. Idag oppstår det krise dersom en av våre ca. 25 trucker klikker.

Minst tilregnelig ble jeg sannsynligvis tatt for å være da jeg i 1977 gikk inn for å starte opp H.F.'s egen charterbåt med papir til England, og clay tilbake fra Syd-England. Dette skulle bli vårt svar på Fred Olsens monopol-service over Nordsjøen, og fordeler fram Jansk rederis frakting av clay.

Opplegget satset på helmekanisert utskipping fra Ålefjær, og lossing med lagringsmuligheter og distribusjon i en liten privat engelsk havn. Colchester, ca. 10 mil nord for London gav inntrykk av å være beste alternativ. Skipper med tro på systemet og vilje til å utruste en båt av egnet størrelse og med nødvendige tekniske innretninger var helt vesentlig i systemet. Skipper heter Ytreland, og båten heter "Rytind".

Systemet kan i disse dager feire 5-års jubileum for sin drift. Der har vært mange skjær i denne sjøen, spesielt ved at lastingen foregår i Kristiansand og ikke som forutsatt i Ålefjær. Claytransporten og periodevis tømmertransport, går som smurt med lossing i Ålefjær.

Nei, nå må vi få en slutt på denne mimringen. Skriv at det er med stort vemod jeg nå forlater Hunsfos. Transportsektoren er uhyre interessant å arbeide med. Der har foregått en kolossal utvikling som sikkert også vil fortsette i årene framover. Man skal følge godt med for å plukke opp de besparelser som kan gjøres i penger og kvalitet ved hjelp av ny teknikk og endrede lovverk. Hunsfos frakter årlig for 50–60 millioner kroner, og bedriftens transportsektor bør således vies tilberlig oppmerksomhet.

Jeg ønsker Hunsfos tillykke framover, og takker mine mange gode venner for godt samarbeide gjennom mange år.

Redaksjonen har fått kjennskap til at Løvland har sagt ja til bedriftsledelsens anmodning om at han – på visse oppdrag – stiller som konsulent for Hunsfos. Han kan ikke fordra tittelen, men han setter pris på en fortsatt viss Hunsfos-tilknytning.

For Anders er ingenting umulig, og for ham er det naturlig å være hjelpsom. Ring ham om et problem når som helst på døgnet, og du får svar som dette: "Det skal vi ordne opp i – gut!" Eller: "Jeg slenger meg i kjerra og kommer". Aldri snakk om tid. Hvor får han den fra, går sola langsommere for Anders?

Takk så langt Anders! Godt å vite at vi fortsatt kan regne med dine vise råd og med din hjelp. Også en skøyeraktig salve av og til vil vi fortsatt gjerne ha.

UNDER KORSET

Hva skal vi si om Abrahams tro? Kan vi se oss under de samme vilkår som ham? Jeg tror vi trygt kan si det. Rom. 4-2.

Dersom han, Abraham, ble rettferdig for Gud på grunn av sine gjerninger, da hadde han jo noe å rose seg av. Men for Gud hadde han ikke det. Hva sier skriften? Abraham trodde Gud, og derfor regnet Gud ham som rettferdig. Rom. 4-16. Derfor fikk han løftet fordi han trodde, så alt skulle være av nåde. Da kan løftet stå fast for hele hans ætt, ikke bare for dem som har loven, men også for dem som har samme tro som Abraham. Rom. 4-23. Det er ikke bare for hans skyld at dette ble skrevet om ham. Det gjelder også oss. Vi skal få rettferdigheten tilregnet når vi tror på ham som reiste Jesus, våre synder, og oppreist for at vi skulle bli rettferdige for Gud.

Hva skal vi da gjøre for å bli frelst? Du kan ta det standpunktet nå, der du sitter, ved å si: Jeg velger å tro at Jesus Kristus, Guds Sønn, døde for meg. Med hjertet tror vi til frelse, men med munnen bekjenner vi.

Amen.

Axel H. Ståhl

VI GRATULERER

60 år	Født i 1922
Baard Joreid	28/7
Mathilde Honnemyr	18/8
Fritz Bentsen	21/8
Bjarne Iversen	15/9
Martha Ulltveit	1/10
50 år	Født i 1932
Jonny Mardon Holberg	5/7
Magne Røraas	16/7
Harald Hagen	16/7
Gyula Strubel	9/9

Årsmøte i Hunsfos Arbeiderforening

Årsmøtet i H. A. F. ble holdt i Kantina den 30. mars. Møtet hadde samlet ca. 90 medlemmer, og ble ledet av formann Loretns Larsen. Etter åpningen ble det orientering ved forbundets hovedkasserer, Sverre Andresen, om situasjonen foran tariffoppgjøret. Det var et heller dystert og pessimistisk bilde han tegnet av utsiktene foran oppgjøret. Etter hans mening var det så stor forskjell mellom krav og tilbud, at han ikke kunne se noen annen løsning enn konflikt. Flere av medlemmene ga uttrykk for at her på Hunsfos var man lite lystne på streik, mest på grunn av bedriftens økonomiske situasjon. Man hadde nettopp fått høre resultatet fra første regnskapsperiode av formannen, og det var så oppløftende at de fleste mente en streik ville ødelegge det grunnlag man nå hadde fått, og som man hadde slitt for gjennom vinteren.

Som alle nå vet så klarte likevel partene, ved hjelp av meglingsmannen, å komme fram til et forslag som kunne anbefales overfor medlemmene. I skrivende stund står vi like foran uravstemmingen, og det er all grunn til å tro at forslaget vil bli vedtatt.

Etter denne orienteringen var det så beretninger og regnskaper fra de forskjellige styre innen foreningen, og orienteringer fra våre representanter i styre og utvalg.

Bevertingen sto så for tur, og snitter og wienerbrød så ut til å falle i smak hos alle.

Det var også utdeling av forbundets 30-års nål ved Sverre Andresen, og følgende medlemmer hadde oppnådd denne: Ansgar Andersen, Magnus Andersen, Olav Hamre, Øystein Lie, Harald Aasheim, Martha Falander, Henry Hagen, Sigurd Hagman, Karl Andersen, Aslak Botn, Anders Holmane, Bjørn

Ingebretsen, Ottar Heisel, Peder Kiland, Odd Pedersen og Gunvald Åbak.

Valgene til styret ga et par forandringer, slik at styrets sammensetning nå er følgende: Formann: Loretns Larsen, nestformann: Rolf Andersen, sekretær: Reidar Liane, kasserer: Jan Skårdal, medlemmer: Reidar Arntzen, Bjørn Helge Knutsen, Steinar Byremo, Åsta Ingebretsen, Trygve Rosseland, Alf Renstrøm, Varamenn: Thor Inge Lund, Tarjei Sandaker. Studieleder: Thorbjørn Olsen.

Skiftordningen var også oppe til debatt, etter et forslag om å gå over på en annen skiftplan. Forslaget falt imidlertid.

Det ble vedtatt en forhøyelse av leien på Vesøy, lønnsutbetaling i vakta ble opphevet, og etter et par bevilgningssaker ble møtet hevet ca. kl. 22.00.

9 av de hedrete fra venstre (7 stk. var ikke til stede) Sverre Andresen, Forbundet. Sigurd Hagmann, Henry Hagen, Harald Aasheim, Olav Hamre, Magnus Andersen, Ansgar Andersen, Martha Falander, Øystein Lie, Loretns Larsen.

ÅRSMØTE I HUNSFOS HJELPEKASSE

På årsmøtet 24. mars ble Salve Aas gjenvalgt som formann, Trygve Holtet som sekretær og Otto Heiseldal som pensjonistenes representant. Alfild Husøy fortsetter og Ongeborg Haraldstad er nytt medlem av styret.

Varamenn er Nils Urdal, Tor Dalsøren, Kristian Hodnemyr og Finn Lund. Anny Pettersen fortsetter som forretningsfører.

Regnskapet viste totale utgifter ca. kr. 251.400,00 og et overskudd ca. kr. 87.000,00. Rentegivende kapital er ca. kr. 1.700.000,00. Man måtte medgi at overskuddet var for lite til å kunne "leve av" kapitalen.

Det ble besluttet å forhøye de an-

sattes bidrag fra kr. 1,35 til kr. 3,00 pr. uke. Videre å forhøye bidraget til briller fra kr. 100,00 til kr. 200,00. Dette bidrag gis bare til de ansatte og til pensjonister. Kvittering kreves fra godkjent optiker såvel 1. gang som senere innkjøp av briller.

Styret vil gjøre hjelpekassens ytelser kjent ved tillegg til personalmappen. Hunsfospoaten vil ta det med i neste nummer.

Sekr.

Storm P.

— Når man har det så godt at man ikke kan ha det bedre, så har man det ikke godt.

BERIKTIGELSE

Under omtalen av Arnold Buerling i forrige nummer kom vi i skade for å skrive: "Bortsett fra Albert Lie er Arnold den eneste som startet i bedriftsidrett for Hunsfos før krigen."

Dette er feil sier Gunnar Gundersen (G.G.). Han var med i bedriftsløp i Kristiansand i sesongen 39/40. Det er mulig at også pensjonistene Thorvald Strandberg og Georg Grundetjern var med. Den gang var det 18 års grense for deltakelse i aktiv idrett, og G.G. måtte sammen med mange andre lyve på alderen for å være med i 25-mannskonkurransen som ble arrangert av idrettslagenes fotballag. Han måtte også lyve på alderen for å få skimerket.

Årsmøte i Hunsfos Funksjonærforening

Viggo Engebretsen.

Det var årsmøte i funksjonærforeningen 22/4 1982.

Følgende styre ble da valgt:
Viggo Engebretsen, formann
Øystein Jørgensen, nestformann
Sigrid Tveit, sekretær
Inger Edvardsen, kasserer

Kåre Berg Andresen, styremedlem
Kari Bjørg Limm, styremedlem
Ida Nordhagen, styremedlem
Kirsti Larsen, 1. varamann
Marianne B. Aasgård, 2. varamann

Dessuten var det valg av revisor og representanter til Hunsfos Hjelpkasse. Revisor: Oddvar Robstad. Repr. H.F. Hjelpkasse: Ingebord Haraldstad og Tryggve Kittelsen.

Av punkter på dagsorden kan nevnes: årsberetning, regnskap 1981 og budsjett 1982/83.

Dessuten orienterte funksjonærens representant i bedriftens styre, K.B. Andresen, om de viktigste saker som var behandlet siste år. Blant annet salget av kraftstasjonen og de største investeringene. Han orienterte også om budsjettet for 1982 og resultatene hitil i år.

Aktiviteten i foreningen ser ut til å ha en positiv trend.

Av saker som har opptatt styret i året som gikk kan nevnes salg av be-

driftens kraftstasjon og valg av representant til styret i Hunsfos Fabrikker.

Ellers er det hyttene i Melkevika som får størst oppmerksomhet.

Det er fra høsten 1981 opprettet et hytteutvalg bestående av: Ø. Fru-støl, formann, V. Nordhagen, T. Spilling, K. B. Limm, I. Edvardsen. Oppgaven til dette utvalg er å planlegge og gjennomføre vedlikehold og nyinvesteringer i Melkevika.

I år der det foretatt en større oppussing av hyttene og det vil bli satt igang arbeid med ny brygge og boring av brønn i inneværende år.

Viggo Engebretsen

P.S. Slutt opp om dugnadene i Melkevika.

FRA BEDRIFTSLEGEN

I løpet av det siste året har det vært forholdsvis lite sykefravær på Hunsfos, da mener jeg først og fremst langvarig syke. Det mest iøyenfallende er muskel/skjelettsykdommer. Det er disse sykdommer som dominerer her på bruket. De som klager mest er de yngste arbeiderne, som er forholdsvis nye og som sikkert ikke har trent sine rygger godt nok før de begynner på Hunsfos. Dette kan vel skyldes mange ting, men det viktigste er vel at de fleste kommer rett på fabrikken fra skolepulten og klarer dermed ikke påkjenningene med det. Mitt generelle inntrykk er at de som har vært her i mange år, klarer seg best.

Sykemeldinger og fysioterapi er bare en nødløsning som egentlig burde vært tatt tidligere i form av trening av ryggmuskulaturen. Da ville det heller ikke vært nødvendig med alle fraværsdagerne p.g.a. fysiske behandlinger. Mitt ønske er derfor at det burde være tilknyttet fysioterapeut f.eks. på deltid her på Hunsfos, som dermed kunne ta seg av trening og andre forebyggende tiltak.

Magne Hompland.

Pausegymnastikk 5–10 min. i arbeidstiden på mange avd. som f.eks. på Salen, ville man ha igjen for i lengden. Da kunne man på en enkel måte løse opp spente muskler.

Generelt må jeg si at det i det siste har bedret seg m.h.t. sykefravær p.g.a. muskel/skjelettsykdommer, hvilket er svært gledelig. Dette skyldes vel flere forbedringer i fabrikker som gjør arbeidsforholdene bedre, samtidig som en del også har blitt flyttet til andre arbeidsplasser som er mere egnet og lettere for den som ikke klarer for tungt arbeide.

Mange personer er også i kontakt med vårt interne attføringsutvalg. I de fleste tilfellene klarer vi som nevnt å ordne problemene på en bra måte. Det er mange som må over på en såkalt attføringsplass i en periode, for å komme seg til krefter etter en sykdom, eller om de av andre grunner ikke klarer sitt opprinnelige arbeide. Da forsøker vi å flytte dem innen bedriften.

Magne Hompland

Om Otrasaken og arbeidet for å få laksen tilbake i Otra

Ved Trygve Kittelsen

I 1971 ble loven om vern av vassdrag satt i kraft. Siden har ethvert foretak som har utslipp til vann måttet søke om konsesjon for utslippet, og er eventuelt pålagt å rense eller redusere det.

Vi ble pålagt å rense alt avfallsvann som inneholdt fiber, bark, fyllstoff m.v., samt å brenne sulfituluten og gjenvinne kjemikalierene. Renseanleggene kom igang i 1974 og i 1977, i god tid før den fristen som var satt av myndighetene. Rensegraden og gjenvinningsgraden har vist seg å være bedre enn det påleggene lyder på. De utslippene vi nå har er faktisk vesentlig mindre enn de vi hadde før krigen da produksjonen var meget mindre enn nå, og da elven var lakseførende. Dette gjelder såvel utslipp av faste stoffer (fiber, fyllstoff, bark, sand) som utslipp av løste stoffer (lignin, sukkerarter, kjemikalier), samt utslipp av syrer. Det er utslippet av syrer som man nå er mest opptatt av. Etter at vi fikk oksygenblekeriet i 1981 er våre sure utslipp redusert betydelig og de foreløpige målinger viser at de ikke, eller knapt påvirker surheten i elvevannet. Sur nedbør har derimot en sterk virkning, og under flom — særlig i snesmeltningsperioden — blir vannet så surt at det ligger på grensen til det fisk tåler. Heldigvis er Otravannet ikke så surt som i vannet i Mandalselven og i Topdalselven hvor det til tross for at der ikke er industri, ikke lenger en mulighet for å få tilbake laksen. I Otra derimot regner man nå med at det er mulig. Og ikke bare det, det er også mulighet for reproduksjon i elven. Før vi fikk renseanleggene var soppgroingen så stor på elvebunnen at fiskeroggen ble kvalt. Nå er begroingen mer lik den begroing som man hadde i elven på den tid da den var lakseførende. Innledende forsøk med rogn i eske plassert på bunnen har vist at 60 % av rognen har overlevet etter 3 måneder. Dette regnes for å være et meget godt resultat. Av betydning er det også at man nå mener at fisken ikke tar smak når oppholdet ikke blir for lenge i elven. Tidligere tok fisken smak antakelig som følge av sulfitulutslipp.

Elvevannets beskaffenhet — opp-

strøms og nedstrøms bedriftene — har vært nøye undersøkt helt siden begynnelsen av 60-årene. Vi hadde da startet opp en ny kokeprosess som reduserte syreutslippet drastisk. Hovedtyngden av arbeidet er utført av Norsk Institutt for Vannforskning (NIVA). Undersøkelsene fortsetter. Siden 1972 har Vass-

kjemiske og biologiske undersøkelser, og til en avhandling utført av rettens sakkyndige. Til dette hadde vi hjelp av vår svenske konsulent Bertil Groth. Selv hadde vi gjort undersøkelser vedrørende forurensningen av Otra, og den forbedring vår nye kokeprosess innebar. Av interesse var også et forsk-

Laks fra Otra
i velmaktsdagene.

Foto: Olav Hagen.

dragsrådet for Nedre Otra vært delaktig i styringen av undersøkelsene. Senere er også Statens Forurensingstilsyn kommet med. Angivelig er Otra den mest undersøkte elv i Norge.

Sommeren 1979 utførte NIVA forsøk med ørret og smolt (2–3 års gammel laks) i bur i Otra nedenfor og ovenfor bedriftene. Forsøkene var så lovende at Otra Laxefiskerlag fant i 1979 og i 1980 å ville sette ut 3000 respektive 1000 smolt i nedre Otra. Det ble ikke funnet død smolt etter utsettingene, og nå håper man på å få tilbake stor gytemoden laks i elven.

Av NIVA's undersøkelser fremgår også at elven nedenfor bedriftene er blitt rikere på slike organismer som er næring for fisken, og at det nå er nok næringsgrunnlag for fisk.

Otrasaken pågikk i 60-årene og var den største saken som Kristiansands Byrett hadde hatt. Dokumenthaugen var stor. Hunsfos Fabrikker og Norsk Wallboard var saksøkt av Otra Laxefiskerlag med støtte av A/S Vigeland Brug. Vår oppgave var å redegjøre for våre produksjonsprosesser, for våre utslipp og for rensemetoder som kunne komme på tale. Dessuten måtte vi ta standpunkt til de resultater NIVA var kommet frem til etter omfattende

ningsarbeide som vi hadde tatt initiativ til, utført av Sentralinstituttet for Industriell Forskning, som gikk ut på å utvikle ukonvensjonelle metoder til forbrenning av sulfituluten og gjenvinning av kjemikalierene. Ideen bak dette var å finne frem til mindre kapitalkrevende metoder og mulig medvirkning av norske verksteder, som på den tiden var underbeskjeftiget. Vårt anlegg ble imidlertid bygget på grunnlag av konvensjonelle metoder og hovedsakelig svensk utstyr.

Våre partsinnlegg ble fremført av Egil Lie, professor Groth og undertegnede. Vår prosessfullmektig var Ingolf Vislie. Vi finner ingen hensikt i å komme nærmere inn på saken nå. Det er blitt sagt at de eneste som tjente på den var advokatene. Otra var ikke blitt renere i 60-årene. Doms slutningen ble gjort 10. juli 1969. Vi ble dømt til å betale erstatning til Otra Laxefiskerlag, og til å erstatte lagets saksomkostninger. Norsk Wallboard ble frifunnet. Otra Laxefiskerlags påstand om at Hunsfos Fabrikker skal stanse forurensningene i Otra eller utslipp av sulfitulut ble ikke tatt til følge.

Vi var dømt på grunnlag av nabo-loven. Siden har vi fått den nye loven som forbyr utslipp som kan medføre

skade. Nå gir Miljøverndepartementet og Statens Forurensingstilsyn (STF) de nødvendige påbud, og det er opp til bedriftene selv, eller eventuelt en nøytral institusjon å vise om påbudene overholdes. I denne forbindelse vil vi nevne at vi har hatt og har et tillitsfullt og godt samarbeid med myndighetene. Dette og at renseanleggene fungerer bra, er til hjelp for oss nå under våre bestrebelser på å skape en trygg fremtid for vår bedrift.

Mange personer har deltatt i det betydelige arbeid som er medgått for å belyse forholdene i Otra. Vi må begrense oss til å nevne innsatsen til tre personer som har deltatt i arbeidet fra de første undersøkelser og frem til i dag. Det er ildsjelen, formann i Otra Laxefiskerlag, kontrollveterinær Olav Hagen, det var teknisk direktør Egil Lie som nå dessverre er sluttet hos oss, og det er forsker Magne Grande, NIVA.

Olav Hagen.

Olav Hagen har bodd ved Otra all sin tid, og kjenner elven like godt som sin egen bukselomme. Laksens levnet har han førstehåndskjennskap til. For Hagen som for alle de andre som har fiskerett i Otra, føltet det som stort tap at laksen forsvant i Otra i midten av 50-årene. Ikke rart at laksefiskerne har kjempet for å få tilbake en ren elv. Vi må medgi at de gjorde rett i å rette sine skyts i første rekke mot cellulosefabrikken på Hunsfos. Dette presset, og at vi hadde gått over til en ny kokeprosess som muliggjorde forbrenningen og gjenvinning av kokekemikalierne, gjorde at vi tidlig begynte å arbeide med gjenvinningsprosjektene. Det er blitt sagt om sulfittluten at av den kan man lage nesten alt — bare ikke penger. Synet er annerledes i dag. Oljeprisene er 10 ganger så stor som i begynnelsen av 70-årene, og med en besparelse av 14–15000 tonn olje pr. år er inntekten av vårt anlegg betydelig. Nå er vi O. Hagen takknemlig for at han presset på så vi straks visste hva slags anlegg vi ville ha da det ble besluttet å gå i gang.

Etter mange kampens år er det nå en ubeskrivelig glede å være vitne til den optimisme som er tilstede med hensyn til muligheten for å få igjen laks i Otra. Det blir riktignok ikke den gamle gode typen, men så meget dårligere kan det vel ikke bli. Etter Hagens undersøkelser utvikler bunnvegetasjonen på de gamle gyte plassene seg nå i retning av hva den var på den tid laksen trivdes i Otra. Dette gir mulighet for reproduksjon. En annen viktig sak er fiskens smak. Den var blitt skamkelig vond, og ble karakterisert som "cellulosesmak". Forskerne tror at denne smaken skyldes et stoff som heter paracymen, som finnes i sulfittluten, og som skriver seg fra en bestandel av kvaen i veden. Hagen har tidligere konstantert at også and som er skutt i Otra hadde denne smaken. Men nå er kjøttet prima, og like godt som høyfjellsrype ifølge Hagens gane.

Det er selvsagt overordentlig hyggelig å høre om disse og andre positive observasjoner. Årelange bestelber har ikke vært forgieves. Ennå er det oppgaver å løse, men de har kanskje mer med de estetiske forhold i Otra å gjøre. Kommunen skal som kjent bygge renseanlegg. Det blir uhyre interessant å se resultatene av det. I mellomtiden tror vi at laksen vil finne seg tilrette i Otra igjen. Det fiskes riktignok ca. 90 % av laksen før den kommer tilbake til elven. Allikevel bør det i all rettferdighetens navn bli noen igjen av den fisken som er satt ut og større fisk kan ventes tilbake i elven i år eller senere.

I 1981 ble det fisket 4 laks i Otra, hvorav 3 stk. ble sendt til Sentralinstituttet for Industriell Forskning for smaksundersøkelse.

Olav Hagen tok initiativet til dannelse av Vassdragsrådet for nedre Otra. Rådet har 17 medlemmer som representerer 5 interessegrupper. Det er et rådgivende frivillig samarbeidsorgan som har til formål å bedre forurensingssituasjonen i nedre Otra, og fremme forslag om tekniske og administrative tiltak som kan bedre forholdene.

Egil Lie's befattning med Otrasaken har vi fulgt fra starten av. På den ene side følte han ansvaret for elvens tilstand og medfølelse for laksefiskerne som forventningsfullt fulgte med i rettsaken og håpet på at noe kunne gjøres for å rense elven. På den annen side slet Hunsfos med en vanskelig økonomi og rentabiliteten for et gjenvinningsanlegg var altfor lav og usikker til at det var forsvarlig å investere.

Vi vil gjerne gi Lie honnør for et

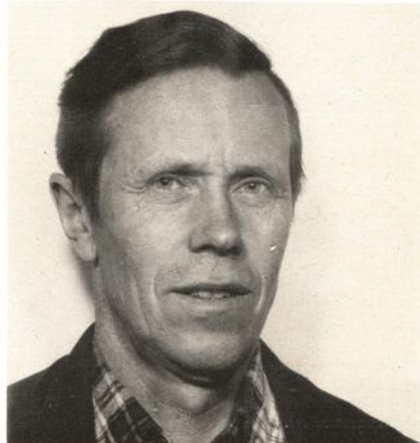

Egil Lie.

ufravikelig prinsipp han hele tiden har hatt. Det var å gi full informasjon om våre utslipp og om de undersøkelser som vi selv hadde gjort. Vi skulle tro at dette har vært medvirkende til de gode forhold som hele tiden har eksistert mellom de berørte parter. Da Lie sluttet på Hunsfos fikk han anerkjennelse fra Otra Laxefiskerlag og takk for et godt samarbeid. Vi fremhever dette fordi det lenger tilbake i tiden — før vi var klar over omfanget av forurensingene i Otra — eksisterte gjensidig skepsis og mistro. Moro er det nå å høre at Olav Hagen har invitert Lie til å være med på laksefisket. Også Vassdragsrådet har gitt Lie anerkjennelse for sitt arbeid i rådet.

Våre renseanlegg kan stå som verdige monomenter over det arbeid som Lie har nedlagt. Selvsagt er de et verk av mange hender, ikke minst av Lies medarbeidere, av Svenska Ångpanneforeningen av leverandørene.

Lie er ikke ferdig med sin befattning med Otra. Han er varaformann i styret for det renseanlegg som skal bygges for Vennesla kommune og Kristiansand kommune på Mosby, som skal stå ferdig omkring 1985. Tore Robstad er formann for styret som er ansvarlig for byggingen og driften av anlegget.

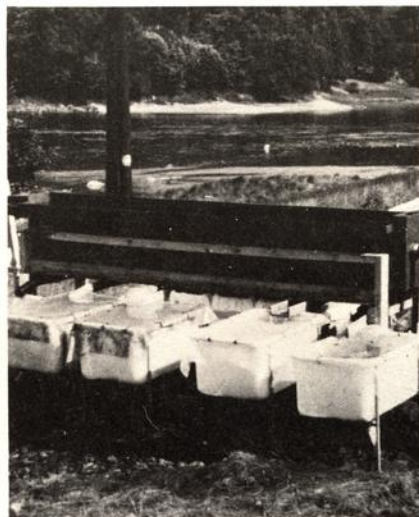
Magne Grande.

Det er sagt at selv den enkleste sak blir komplisert når man fordyper seg i den. Det har can. real **Magne Grande** og alle de andre fra NIVA som har arbeidet i og med Otra fått sanne. Og den saken var ingenlunde enkel. En hel rekke større og mindre vitenskapelige publikasjoner er utgitt. Her kan vi ikke komme nærmere inn på dem, bare nevne en undersøkelse gjort av Grande i begynnelsen av 60-årene. Han viste at elven var praktisk talt tom for fisk bortsett fra noen ål, og at elvebunnen var dekket av sopp og trefiber. Forsøk med yngel av laks i bur i elven og i bassenger med gjennomstrømmende vann fra elven (se bilde som også viser rennen hvor begroingen ble studert) viste at fisken døde i løpet av en ukes tid, med tydelige symptomer på forgiftning. Prøver med laks i akvarier og forskjellige typer av avløpsvann viste at sulfittavlut sannsynligvis var hovedårsaken til forgiftningen av elvevannet.

Mange positive ting er skjedd siden og Grande kan nå ikke skjønne annet enn at fisken skal kunne leve i elven igjen. Men surheten av vannet er på grensen av hva fisken tåler. Det ville være best å tilføre settefisk, men det er

jo kostbart. For tiden gjøres forsøk med merket bekkerøye (røye finnes ellers ikke i elven) som er satt ut i Venneslafjorden. Samtidig er satt ut røye nedenfor bedriftene. Blir det fisket merket røye nedenfor bedriftene, vil det vise at fisken overlever etter å ha gått gjennom turbinene. I så fall vil det være interessant å forsøke å utvikle smolt i Venneslafjorden.

Situasjonen i Otra var svart i 60-

NIVA's anlegg nedenfor Vikeland

Tambini, Hagen, Isaksen?, 1961.

årene og i begynnelsen av 70-årene. Nå er det lysning, men enda er det uklareheter. Et spørsmål er hvordan nyklekket laks – såkalt plommeseekkyngel vil klare seg. Den klekkes på forsommeren nettopp på den tiden snesmeltningen foregår og surheten av vannet er på det største. Dette og andre spørsmål vil vi med tiden få svar på. NIVA fortsetter sine undersøkelser – av hele Otra.

Bidrag til:

Til redaksjonen av Hunsfosposten. Har nettopp lest siste nr. av Hunsfosposten. Det er alltid moro å følge med i det som skjer på fabrikken.

Hunsfos har vært det faste holdpunkt i tilværelsen siden jeg var barn og hadde en far som arbeidet der. Husker enda frykten vi hadde for innskrenking og oppsigelse.

Denne frykten er sannelig tilstede i dag også.

Men etter å ha lest Trygve Jortveits artikkel om "Å lur'an a" ser det ut som om noen ikke er så redd for det. Vi har jo så mange gode trygder i dag.

Noe annet jeg reagerte negativt på var bildene på side 19 "Glimt fra vårt sosiale liv". De hadde passet bedre i bladet "Se og Hør".

Nei, få inn noen bilder av folk i sitt daglige arbeid, la de fortelle litt om

hva de gjør, om hvordan de opplever sin hverdag. Tror det kunne bli interessant for oss her hjemme.

Med hilsen eldre hustru til Hunsfosarbeider.

Vet det er galt å skrive anonymt, men dere forstår sikkert grunnen.

KJÆRE ANONYME VENNING!

Hjertelig takk for inseratet ditt. Det er så altfor få som sier sin mening om bladet vårt, og leserne overøser oss ikke med forslag. Ditt forslag om å la folk fortelle om sin arbeidsplass griper vi med glede. Vi oppretter posten: "Min arbeidsplass" og håper på at de vil komme til å henvende oss til vil snakke utvunget ut fra "posen!"

Vårt inntrykk er at arbeidet går for høytrykk på Hunsfos. Selvsagt kan vi ikke garantere at det blant ca. 700 ansatte ikke finnes noen som "lur'an a", men de er nok sterkt i mindretall. Det går da også fremover med Hunsfos.

Det skjedde et kjedelig glipp i forbindelse med side 19 i forrige nr. Trykkeriet glemte å ta med teksten. Den gikk ut på at Marianne Aasgård og Per Wærnes hadde funnet ut at det ville være både nyttig og hyggelig å bli bedre kjent med hverandre. De trom-

met sammen 28 kollegaer til julebord på Vindmøllen.

Vi har jo hørt om store orgier i forbindelse med firmafester, og kjedelige konsekvenser i den forbindelse. Vi var tilstede på angjeldende fest, og vi kan garantere at der var det ikke noe å grafse i for "Se og Hør". Noen drakk alkoholfritt, og noen sterkere saker. Noen danset, og andre kunne ikke kunsten.

Vi hører stadig beklagelser over at det blir avsatt mindre og mindre tid for sosialt samvær. Vi tror at det er behov for å komme mere sammen utenom arbeidstiden. Det vil i sin tur ha betydning for arbeidet, og for den produktivitetskampanje som pågår. Idrettslaget har innsett dette og vil i tiden som kommer forsøke å få folk med på "sosialtrimming". Arbeiderforeringen gjorde et forsøk på å samle folk i forbindelse med 75 års jubileet. Det strandet på grunn av manglende tilslutning. På svært mange felter svikter interessen for kollektive tiltak. Dette er beklagelig.

Men det finnes lyspunkter. Marianne og Pers tiltak var et eksempel. Og vi håper nå at vårt idrettslag vil være med om å få familiene ut av isolasjonen. Red.

OM PIONERANLEGGET PÅ BJORAA

Dyrking av tomater i bark etter metode utviklet på Hunsfos

Av Harry F. Holman

Harry F. Holmann.

Det var ingen liten beslutning arkitekt og byggmester Olav Bjoraa tok da han i begynnelsen av 1970-årene bestemte seg til å forlate sitt yrke i byggebransjen, for å realisere et sterkt ønske om å finne en driftsform på sleksgården Bjoraa på Evje, — slik at den kunne gi en brukbar levevei. Beslutningen fikk store konsekvenser, men kom ikke før det var gjort et grundig forarbeide, — et forarbeide som avtvinger den største respekt.

Som den naturelsker han er, hadde Bjoraa laget en rekke filmopptak av norsk natur. I regi av Norske Folkeakademier reiste han i en to-års periode land og strand rundt med sine filmer og kom bl.a. også til Rogaland. Her møtte han tomatgartnerne. Og etter dette ble hans drøm om sleksgården på Evje og en ny virksomhet der knyttet til produksjon av tomater. Vi skal ikke her komme inn på det enorme forarbeide og selvstudium som måtte settes inn før planen kunne realiseres. Det manglet heller ikke på advarsler, bl.a. disse: Evje lå for langt fra kysten

RETTELSER

I forrige nr. gjorde vi oss skyldig i to forseelser.

Vi hadde uteglemt en skisse i forbindelse med Trygve Jortveits artikkel. På skissen var tegnet inn bestyrerboligen og de omkringliggende hus på den tiden Kong Oscar var på besøk. Høna var markert med et X.

I forbindelse med Bengt Perssons artikkel om kapitalrasjonalisering er uteglemt en brøkstrek i formelen for relativ reduksjon og ÷ utg. Beholdning skal skrives ÷ utg. beholdning. Dette fant du kanskje ut selv.

og det ideelle klima, — Bjoraa var ikke fagutdannet gartner, — økonomien ved tomatdyrking var usikker, o.s.v. På tross av alt dette sto det første veksthuset på Bjoraa ferdig til å ta imot de første tomatplantene for sesongen 1975. Og i 176–77 kom hus nr. to.

"Hunsfosposten" besøker Bjoraa, — midt inne i den syvende produksjons-sesongen. Vi står i hus nr. 1 og ser de lange radene av planter med flotte klaser tomater av forskjellig modenhetsgrad.

"Men Bjoraa, — står ikke dette drivhuset på steingrunn? Hvorfor valgte du denne plasseringen?"

"Det var flere årsaker. Jeg ønsket å spare dyrket mark. Dessuten var det i denne tiden dukket opp nye dyrkingsmåter som betegnes for dyrking i avgrensede eller isolerte dyrkingsmedier. Jeg startet opp med bark som eneste vekstmedium og har fortsatt med det. Barken pakkes i skumplastkasser som gir rom for vanligvis to tomatplanter."

Denne metoden ble utviklet på Hunsfos i slutten av sekstiårene og begynnelsen av syttiårene. Forsøkene viste at bark kan være et verdifullt alternativ til andre vekstmedier når forholdene legges riktig tilrette. Vi skal ikke komme inn på detaljer her, men jeg tror vi har dekning for å si at ulempene er få, mens fordelene er

mange. Bjoraa valgte bark fra første stund etter å ha gjort seg kjent med de tekniske forutsetninger, — og hans anlegg ble, såvidt jeg vet, det første veksthus i verden som brukte bark i full målestokk som eneste vekstmedium. Hans anlegg ble et pioneranlegg, og driftsmåten ble mønster for en rekke andre tomat- og agurkdyrkere. For Hunsfos ble anlegget også verdifullt fordi vi fikk anledning til, på nært hold og i full driftsmålestokk, å følge med i detalj under dyrkings-sesongen og også fra sesong til sesong. Det er en kontakt vi i disse årene, har satt stor pris på.

Man kan så spørre, hvorfor har da ikke bark som dyrkingsmedium i veksthus, fått den utbredelse som den tydeligvis fortjener? Svaret er forferdelig enkelt: transportkostnadene er for høye!

Dette er naturligvis ikke hele sannheten. En høyere grad av barkforedling vil kunne gi adgang til de samme markeder som f.eks. de høyprisede torvprodukter.

Bark bør settes inn i sin naturgitte funksjon, som forbedrer av det vekstmiljø som nyttige planter skal trives i. Derfor vil vi ønske tomatdyrkeren på Evje og alle hans kolleger, — samt alle som anvender bark og forstår verdien av dette: Lykke til!

Hunsfosbark — ren snadder.

Styring av sileriet og blekeriet

Av Gunnar Nergaard

Gunnar Nergaard.

HVA HAR VI

Selv om utstyret i våre prosesser og i våre kontrollrom fornyes, er vi helt avhengige av at vi har operatører som utfører overvåking, justering, inngrep og anvendelser av skjønn og kunnskap i våre prosesser. Hele tiden har vi også kravet til øket produksjon og kvalitet. Operatøren må ha den informasjon som han trenger for å ta de riktige avgjørelser. Det er videre viktig at man bruker de beste hjelpemidler for å avlaste operatøren for rutinemessige oppgaver, så hans oppmerksomhet kan rettes mot de prosessavsnitt eller de deler som har høyest prioritet og som krever hans oppmerksomhet. Vanlig reguleringsutstyr gjør dette så lenge prosessen oppfører seg normalt.

Den tekniske utvikling har gitt oss nye hjelpemidler og vi har tatt dette i bruk bl.a. i cellulosen for å styre sileri, oksygen- og klorblekeri. Der har fargeskjerm og tastatur erstattet vanlige instrumentpaneler. Fargeskjermen viser vanligvis et flytskjema, nærmest et kart over prosessen, hvor man kan se de forskjellige enheter som tanker, pumper og annet inntegnet og rørene som forbinder disse. Fargen på flytskjemaet forteller operatøren straks hvilke ventiler som er åpne, i mellomstilling eller lukket. Hvor meget som er lagret i siloen og tanker ser man raskt, og fargen på motorer og maskiner forteller om de er i gang eller i ro.

Ønsker operatøren nærmere opplysninger om spesielle målinger, kan han enkelt bevege et lite merke på skjermen og legge dette over. Ved å trykke på en tast skrives straks detaljer om målingen ut på skjermen.

Operatøren kan også benytte dette bevegelige merket og tastaturet til å gjøre manuelle inngrep i systemet. Han kan adressere en pumpe, ventil eller motor, starte og stoppe den, eller åpne og stenge ventiler. Han kan også gi ønskede verdier til regulatorer, be om alarmoversikter, eller kalle frem bilder som viser hvorledes en måling har variert over den siste timen, de siste 12 timer, eller de siste 72 timer.

Hvorfor ble dette valgt.

Det var to grunner til at valget falt på det utstyret som vi har i dag. Hovedargumentet var at operatørene skulle få best mulig innblikk i og oversikt over prosessen. De fleste konkurrerende systemer den gangen, og slik er det også i dag, har ikke visning av flytskjemaer for operatøren. Finessen med å vise "levende" flytskjemaer, er forbeholdt overordnet driftspersonell,

og operatørene ser bildet av vanlig regulatorer på skjermene foran seg som om de stod i et vanlig panel. Utviklingen går imidlertid i den retning vi har valgt. Mange av de systemene som kommer på markedet i år og neste år har de samme muligheter som vårt system gir oss.

Det andre argumentet var at vi så behovet for en mer avansert styring av blekeriet vårt. Dette kan vi gjøre billigere med det vi har i dag enn om vi hadde valgt andre løsninger.

Det ser ut til at vi har fått den forbedrede oversikt som vi ventet. Og hittil har ikke systemet ført til merkbart tap av produksjon. Dette er en bra statistikk når vi vet at vi er avhengig av en enkelt datamaskin. Løsningen vi har valgt er ikke perfekt, men vi er overbevist om at den er langt bedre enn de andre mulighetene som forelå. Selv i dag er dette et tidsmessig system.

I 30-åra var to arbeidsløse inne i butikken. Den ene sto og så på en pung. "Skal du kjøpe pung", sa kameraten. "Ja, jeg tenkte på det", var svaret. "Å i all verden skal du med den", sa den andre.

Halvor hadde tenkt å gå i kirken, og dro i vei i vømmelsbukse og busserull. "Du børte hatt ei jakke på deg", sa Berte. "Æsj", sa Halvor, "den som itte vil se på meg, kan se ta meg"!

Oppe i Drivenesheia satt to gubber og åt. De så nokså jevnaldrende ut, forskjellen var bare at den ene hadde stort skjegg. Så kom det en orienteringsløper som ga seg i prat med dem. Han kom til å spørre om hvem som var eldst av dem: "Å, det må vel være han far det", sa han med skjegget.

"Kom la oss gå", sa mannen til kona, de fikk se en bjørn. "Vi tar ofensiven så fort vi kan", sa kona.

MIN ARBEIDSPASS: AVD. 10 – A-4 LINJEN

Tekst og foto: Reidar Liane

Den første A-4 linjen på Hunsfos ble montert på sortersalen, men da nye utbygginger fant sted i 1974–75 ble denne flyttet ned i kjelleren under det nye papirlageret. I 1975 ble det innkjøpt ytterligere en A-4 linje – og ved full produksjon av eske- og papirpaker var det til visse tider 17 personer i arbeid i Avd. 10. Tidene forandret seg – og i 1976 begynte det å bli dårlig med ordrer og den ene linjen ble stoppet (linje 3), og fram til i dag har den bare vært i gang under spesielle omstendigheter.

Den opprinnelige bemanningsplanen for Avd. 10 er blitt kraftig redusert de siste årene. I den første tiden var det 7 ansatte, men da det oppsto "dårlige tider" ble mannskapet redusert, slik at det i dag er 4 faste igjen. (Under spesielle kjøringer må det settes inn ekstrahjelp, 1–2 stk.)

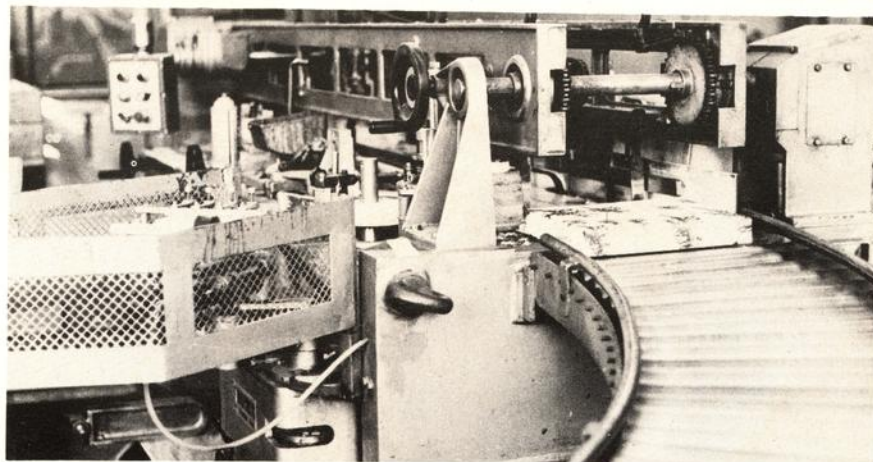
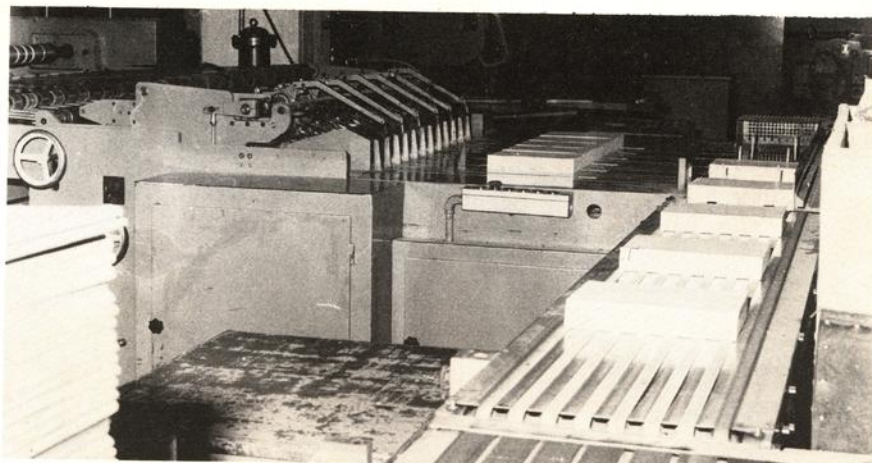
Produksjonen av A-4 papir har vært svært varierende, det hele står og faller på papirkvaliteten. Samarbeid mellom A-4 og papirmaskin er idag forholdsvis godt (det kan aldri bli for godt), men gjennom flere år var dette et sorgens kapittel. Våre rapporter skulle gjennom flere ledd og det kunne mange ganger se ut som om våre henvendelser aldri kom helt fram.

Etter at PM 1 fikk installert nytt teknisk utstyr har kvaliteten på papiret forbedret seg kolosalt, aldri før har produksjonen i A-4 vært høyere. I dag ligger vi godt over produksjonsbudsjettet. Produksjonsrekorden for en dag er 3.600.000 A4-ark, eller nær et ark (brev) til hver nordmann!

Hva er så A-4? Jo, det er papirark med dimensjon 21x29,7 cm, altså samme størrelse som skrivemaskinpapir. Vi blar i folderen: "Papirråd – litt om kontormaskintyper og kontorpapir" – utarbeidet av Olav Sjøhoel og finner at dette papir har 8 bruksområder. For å redusere antall papirtyper som er nødvendig for disse forskjellige kontormaskinene, har vi utviklet kombinasjonskvaliteter, hvor en papirtype er tilpasset flere forskjellige bruksområder. Hvis en holder fotokopimaskiner med spesialpreparerte papir utenfor, vil en da i ytterste fall ha behov for 3 papirkvaliteter.

Reidar Liane.

Litt av pakkemaskinen – 30 ris pr. min.

Våre viktigste kvaliteter i A-4 er:
Crown Bond: for xerografisk kopiering – (med pulvertoner) og kontor-offset.

Crown Copy: for kopieringsmaskiner med våttoner og spritduplisering.
Crown Print: for stensilduplisering (cyklostyle).

Forts. neste side.

Hunfosposten for 30 år siden

Det Kgl. Selskap for Norges Vel's medalje ble delt ut til 115 av bedriftens ansatte. Begivenheten fant sted i Velferden hvor det var duket til en strålende festmiddag. Direktør Knobel ledet festen og holdt en glimrende festtale. Den første som fikk medalje var Albert Salvesen som hadde den lengste tjenestetiden — 47 år. Den neste var Josefine Homme som hadde 39 tjenesteår og var den eldste av de tre damene som ble dekorert. Vi velger ellers å nevne Erling, John og Inge-mann Lund. Videre Trygve Nordhagen, Olav Jortveit, formann H.P. Jensen med sønnene Willy, Henry og Engly, brødrene Martin, Anders og Albert Askedal, brødrene Gustav, Oscar og Olav Langevold, Ole Hauge, Trygve Pettersen, Nils Voreland, Thorkild Hodenmyr, Lars Larsen, Kristofer Larsen og Otto Heiseldal. Det kunne være fristende å ta med hele listen, men vi må bare henvise til Hunfosposten for mai -52. I alt hadde de dekorerte arbeidet i 3893 år!

HISTORIE

Det hadde vært en snøfattig vinter. Allikevel arrangerte H.B.I.L. krets-mesterskap i hopp. Hunfos tok aksje i to pokaler. Av 39 deltakere deltok fra Hunfos: Sigurd Jortveit, Bernhard Olsen, Egil Hansen, Sverre Gundersen, Magne Strandberg, Frans Gunnufsen, Gunnar Grundetjern, Syvert Larsen, Holger Nørve, Ola Verås, Aslak Botn, Karl Olsen, Gunnar Strandberg, Erling Fjellestad, Th. Honnemyr, Arnfinn Johansen og Karl Hodnemyr.

Imponerende var det at det i avdelingsmesterskapet i hopp deltok ikke mindre enn 38 stk. Avdelingsmester ble PM 3, 4, 5 ved Kåre Olsen, Frans Gunnufsen, Georg Gundersen, Holger Nørve og Karl Andersen. Vandrepokal gikk til beste aktive hopper Kåre Olsen — til beste ikke aktive hopper Frans Gunnufsen.

21 stk. greide fordringene til ski-bronsemerket, derav 4 damer, sølv til 6 stk. derav 1 dame, emalje til 4 stk., plaketter til Gerhard Lundevold, Gunnar Grundetjern, Dagfinn Nilsen, Arnold Beurling, Torgeir Drivenes og Gunnar Bueklev.

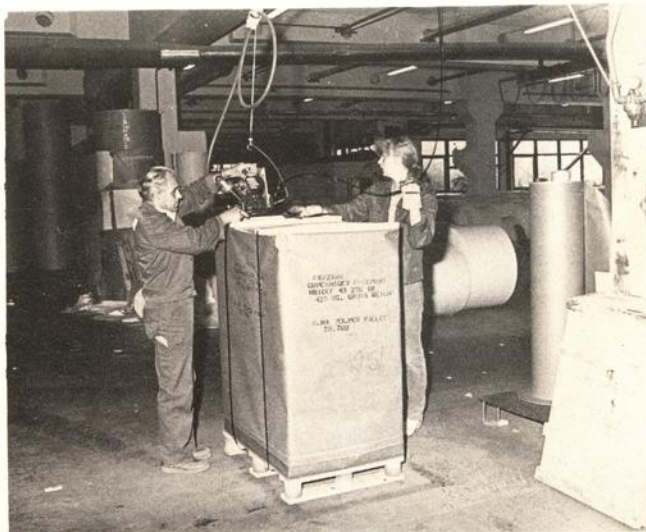
Utsnitt fra festbordet.

MIN ARBEIDSPASS --

Forts. fra forrige side

Mona Bjørk, Kjell Honnemyr.

Olav Johannessen, Turid Nygård.

F. Rhode beskrev litt av en påsketur. Han besteg Gaustatoppen på hoppski! Han kom tilbake til Gaustadalen i skarpt føre i måneskinn. Han lot det stå til utfor bakkene. "Jeg vet ikke hvilken innskytelse det var som fikk meg til å kaste skiene på tvers av en bakke. Da jeg fikk bremsset farten sto jeg 1/2 meter fra kanten på et mektig skihopp, som jeg senere fikk vite hørte til treningsbakken til den lokale skiforening. Riktignok hadde jeg hoppski på, men jeg var allikevel glad for at jeg ikke hadde gått til vær i måneskinn."

På Hunsfosheimen var det i påsken 26 voksne og 14 barn fordelt på to puljer.

På M.R.A.'s bedriftsmøte i Stavan-ger deltok 6 stk. Hovedtaler var Eilev Skard.

Hunsfosposten for 25 år siden

Arthur Coldal fungerte som dirigent for Vennesla Musikkorps. Så mange musikanter det er på Hunsfos, ble det fremkastet den ide å lage eget korps. (Vi har Arthur ennå på Hunsfos, musikanter også – hvorfor ikke...?)

Spørsmålet om helkontinuerlig drift var avgjort. Fremlagt forslag falt med 307 mot 199 stemmer.

T. Kittelsen skrev om byggingen av sileriet og vaskeriet som ble gjort for å sikre jevn kvalitet og tilstrekkelig kapasitet.

Mange ble spurt om hva de hadde tenkt å gjøre i ferien. De aller fleste ville fiske, bade og sole seg. Sigrud Gundersen kvitterte med den tegningen vi gjengir på siste side. Mest original var Anny Ravnevand's plan: – I juni er det tanken å reise til et papirkurs i Finland og i slutten av juli til ungdomsfestivalen i Moskva som begynner 28. juli. Den varer i 14 dager. Dit har også Herman Skådane, Kåre Løyning og Runo Bergkvist tenkt seg.

I en jaktkonkurranse på Loland hvor 60 mann startet, ble Odd Arstad nr. 3. Hvordan kunne han få det til som er født med fiskestang i hånden?

Forts. side 14.

OPPLÆRINGSVIRKSOMHETEN

Selv om kursvirksomheten denne våren har vært relativt beskjeden av mange grunner, har det likevel skjedd noe også på dette området.

Vernekurs for verneombud.

Ved årsmøtet i Hunsfos Arbeiderforening blir det hvert år vaigt en del nye verneombud. For disse blir det arrangert kurs i vernearbeid. Årets kurs ble gjennomført i første halvdel av mai med tilsammen 15 deltakere. Forelesere på kurset var verne- og miljøsjef Y. Hjeltn Johansen og hovedverneombud R. Arntzen.

Kurset strekker seg over to kurs-ganger å 4 timer. Foruten gjennomgang av noen av de mest aktuelle para-grafene i miljøloven, omfattet emnene i kurset ting som støy, gass, kjemi-kalier og en del andre emner av sikker-hetsmessig betydning for bedriftens ansatte.

Kurset ble avsluttet med en brann-øvelse hvor deltakerne fikk anledning til selv å prøve pulverapparatenes ef-fekt mot brann i brannfarlige væsker.

Sveisekurs.

Det har også i vinter vært i gang sveisekurs for bedriftens egne verksted-folk. Det har vært to kurs som har gått parallelt:

Et nybegynnerkurs i gass/elektrisk sveising hvor 4 mann fullførte. Dette kurset gikk hver tirsdag fra kl. 15–18 i 20 uker.

Samtidig har våre 4 sertifikatsveisere hatt sitt perfektjonskurs for å få utvidet sertifiseringen til å omfatte flere dimensjoner av rør, stålplater og rustfritt/syrefast for å kunne dekke be-hovet som bedriften har. Sertifikat-prøve skal avlegges før sommerferien.

O. Hjetland og T. Sørensen fra NORWEID (NORGAS)'s avdelingskon-tor i Kristiansand har vært og under-

vist i nye sveisemetoder og utstyr i 4 kvelder. Kursets leder og instruktør har vært formann J. Leland.

Deltakere på nybegynnerkurset var: Per I. Osaland, Anders Sløgedal, Egil Olsen, Øystein Frustøl.

Arbeidslederkurs.

Også en del av våre arbeidsledere har sittet på skolebenken i skoleåret som har gått. Grunnkurs i arbeidsled-else er et relativt omfattende kurs som startet allerede i begynnelsen av sep-tember i fjor og ble avsluttet nå i mai. Kursdeltakerne møter til et studiemøte en gang pr. uke og drøfter de forskjel-lige emner kurset inneholder. Et-ter hvert ukemøte må deltakerne be-svare en rekke oppgaver som sendes inn til Treforedlingsindustriens Yrkes-opplæring for retting og kommentar. Det er sjette gangen at vi har deltakere på kurset fra vår bedrift.

Kurset omfatter en rekke forskjel-lige emner med tilhørende, til dels om-fattende kompendier. Studiene av disse, og besvarelsene av de ukentlige oppgavene, krever ganske intens ar-beidsinnsats fra hver enkelt deltakers side. Til gjengjeld vil denne arbeidsinn-satsen bidra til å øke arbeidsledernes kunnskaper, og forståelse for ulike måter å løse sine arbeidslederopp-gaver på.

Følgende har deltatt på kurset: Torgeir Berntsen, Thorleif Bjørk, John Dale, Roar Gaustad, Reidar Hegland, Svein Johannessen, Torodd Joreid, Tom Rosseland, Alf Tobiassen og Bjørn Landsverk. Opplæringsleder G. Hansen har vært leder for gruppen.

Med bakgrunn i relativt svak opp-læringsaktivitet i den senere tid, håper man at en bedring i bedriftens øko-nomi vil kunne danne grunnlaget for en økning i opplæringsaktiviteten fra høsten av.

G. Hansen

To gutter lå i en koje ved Oggevann. De hogg tømmer. En dag gikk den yng-ste avsted til en handelsmann for å proviantere, bl.a. skulle han kjøpe en fleskebit. Da han kom tilbake, så de at det var en buklist de hadde fått. Dagen etter dro den eldste ned med flesket og sa til handelsmannen: "Dette får du ta att, for vi er avvente fra tattene, vi".

Navnekonkurranse

Limkjøkkenet er bedriftens hjerte. Herfra pumpes livgivende væske gjennom arteriene til bedriftslegemet. Under arterielle blødninger, blodpropp, arteriosklerose, coartatio aortae, forkalkninger, tilstopping av coronararterier og hypertensjon har det vært vanskelig og tidkrevende å stille diagnose og å gi den nødvendige behandling.

Ulempene er nå overvunnet. Overlegene Bjørn Johansen og Trygve Jorveit samt hjelpere har foretatt drastiske kirurgiske inngrep med 100 % vellykkethet. Ny helse og kraft er tilført bedriftslegemet. De fleste karsykdommer vil nå kunne leges på rekord-

Forts fra forrige side

Formannen i PF, Kristen Gunnufsen fylte 60 år. Han var kjent som marsjdeltaker, jeger (det falt noen elg for hans hånd under krigen) og fisker.

Den nye stemmen på Hunsfos-tråden var nyansatte Ella Weum fra Lillehammer. *(Vi har gleden av å ha henne her ennå – med forlenget navn: Ella Weum Mykland. Gratulerer med jubileet Ella!)*

Sykefraværet var i 1956 pr. 100 arbeidsdager 2,65 mot 2,80 i 1955 for gruppen mannlige arbeidere og funksjonærer. For gruppen skiftarbeidere var tallene henholdsvis 3,3 og 4,5. For kvinnelige arbeidere og funksjonærer var tallene 4,3 og 7,6. Det var ubetydelig skoft for alle grupper.

Hjelm Johansen (som var fyrhusingeniør og verneleder) skrev om det nye fyrkjeleanlegget som nå var komplett. Den nye dampkjelen hadde en driftsvirkningsgrad på 91 % – et meget bra resultat.

Haakon Tranberg ble intervjuet, og spurt om han trente mye den gang i 1946 da han fikk 2 sølvmedaljer under europamesterskapet i Oslo. – Endel ble det jo, men på langt nær som det drives i dag. Og vi turde heller ikke, for den gangen visste vi jo ikke hvordan det var å gå gjennom lydturen.

På årsmøtet i bedriftsidrettslaget ble Henry Larsen gjenvalgt som formann, Oddvar Robstad som kasserer, utvalgsformenn: fotball Olav Ruud, ski Elias Omdal.

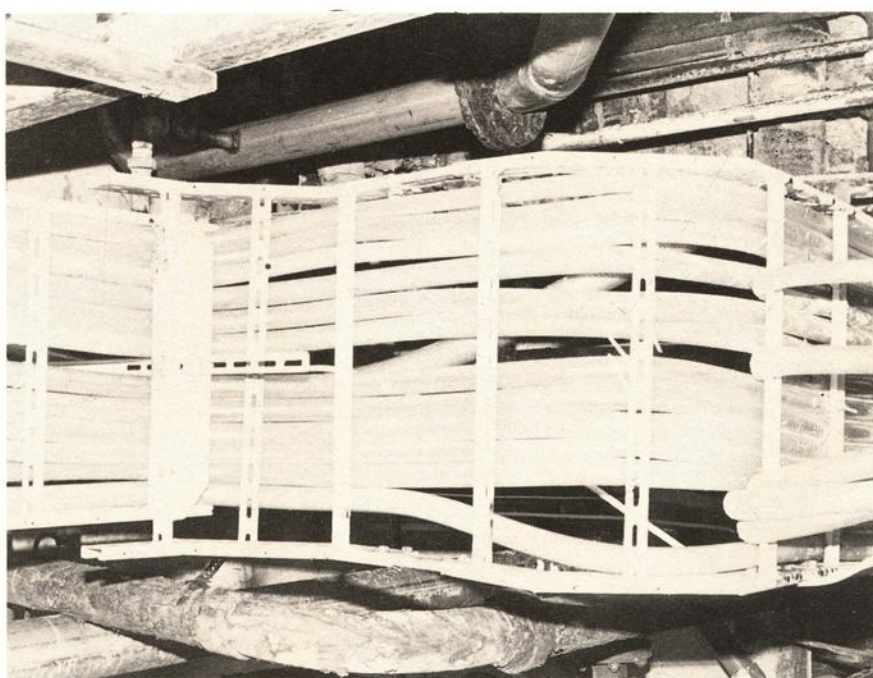
tid. Bilde nr. 2 viser den nye velordnede arteriegaten som i høy grad letter diagnostikken.

Bjørn og Trygve er fornøyde med verket, og nå innbyr de til navnekonkurranse. Det beste forslag til navn på

den nye rørgaten belønnes med 1/2 kg konfekt. Er det flere vinnere foretas loddtrekning. Forslag må være innlevert innen 1. august til Hunsfosposten. Redaksjonen bedømmer. Merk konvo-lutten: "Navnekonkurranse".

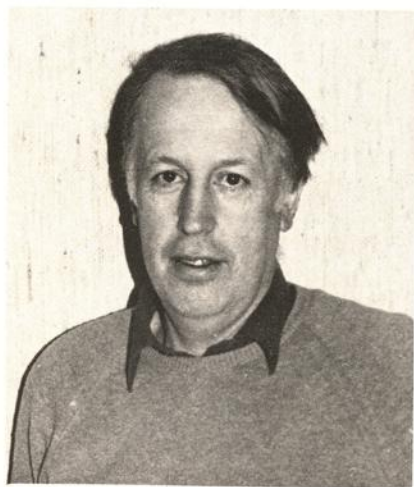

Hvor i huleste er aorta?

Ingen problemer.

Frå Danskehaugen til Brest og Hunsfos

Trygve Jortveit.

I stova heime i Nesane hang der i mange år eit bilete med teksta "Sjømandsfesten i London, 12te April, 1917".

Eg hadde heilt gløymt biletet til det brått kom fram i tankene mine ein laurdags formiddag i 1978. Det var endåtil den 1. juli. Eg sat i stova hjå Regina og Bernhard Olsen på Moseidmoen. Me prata om då Bernhard og min far vaks opp saman på Danskehaugen og om då dei berre 17 år gamle var ombord på dampbåten "Asbjørn" då den vart senka av ein tysk ubåt utafor Brest i Frankrike under den 1. verdskrigen.

I alt gjekk 805 norske båtar tapt ved krigsforlis i åra 1914–1918. Av desse vart 300 senka våren 1917. Mellom dei "Asbjørn" som hørde til reiarlaget Thv. B. Heistein & Sønner A/S i Kristiansand. 26 andre båtar frå Kristiansand delte "Asbjørn's" lagnad den våren.

Verste farten gjekk mellom England og Frankrike. Tyske ubåtar låg på lur og slo til raskt og utan nåde. Dei senka 125 norske båtar på denne ruta. Mellom dei 4000-tonneren "Asbjørn".

Desse gutane frå Vennesla var ombord i "Asbjørn" då den vart torpedera:

Johan Nordal, f. 1895, d. 1980. Arbeide som dreier på Hunsfos i 45 år.

Olaf Edvin Olsen (Høyvold), f. 1894, d. 1944. Arbeide som smører på Hunsfos i ca. 26 år. Fekk ei splint i lunga under torpederinga og var sterkt merka av det sidan.

Bernhard Olsen, f. 1899, d. 1981. Arbeide som smører på Hunsfos i 48 år. Var bror til Olaf Edvin Olsen.

Olaf J. Aas, f. 1896. Var på Hunsfos fra 1918 fram til 2. verdskrig. Arbeide mellom anna som maskinførar på PM 4. Er nå på Venneslaheimen.

Knut Norheim, f. 1898, d. 1978. Var til sjøs frå han gjekk ombord på "Asbjørn" i 1916 til han vart pensjonist i 1962. Segla det meste av tida på Østen som maskinsjef for reiarlaget Bruusgaard og Kjøsterud i Drammen. Var busett på Kuholmen.

Salve S. Jortveit, f. 1899. Arbeide som sliperarbeider på Hunsfos i 35 år. Drukna i 1962.

I oktober 1916 hadde 5 av desse gutane – Johan, Olaf Edvin, Bernhard, Knut og Salve, reist med båt til Aalborg og derifrå til Antwerpen der "Asbjørn" låg i dokk. Saman med dei reiste fleire andre vennslagutar. Det var Jacob Gundersen, Gustav Langevold, Aksel Johansen, Josef Bergkvist, Peder Bergqvist og Trygve (?) Kristensen (Dauersmyr). Alle desse skulle ombord på "Asbjørn". Olaf J. Aas kom ombord seinare.

Som nevnt var det berre 6 vennslagutar ombord i "Asbjørn" då den vart torpedera. Dei andre hadde mønstra av før den siste ferda for "Asbjørn" tok til. Den ferda gjekk frå Barry Dock i England og skulle ende i Lissabon. I staden enda den utanfor Brest. Der sokk den etter ein fulltrefar frå ein ubåt.

La oss fylgja vennslagutane både noko før og etter denne hendinga.

Frå dokka i Antwerpen gjekk båten til England og Scotland. I Glasgow veit me dei traff Sverre Neset og to andre gutar frå Vennesla. Om Sverre veit me at han gjekk ned med ei seilskute kort tid etter. Sverre var bror til Sigurd og Olav Neset som arbeide på Hunsfos i mange år.

Frå Scotland bar det til Frankrike igjen. Derifrå bar det til New York. Strevsam tur med 8 mannsugarar, 12 timers vaktar og sinkpøsar til å vaske seg i. I New York mønstra mange av. Nokre beint fram stakk frå båten. Mange gav seg til hos vener og slektningar eller dei fekk hyre på amerikanske båtar. Dei tente bære der.

Berre 5 av venndølane vart med til Europa. På dekk var det berre Bernhard og min far att av "dei gamle". Resten av dekksmannskapet var gjerne gutar som hadde gått "på bommen" i Amerika. Der var forbodstid og "bom-

sen" måtte ut med båtane for å få noko å drikke. Seinare vart "bomsen" satt i land i England.

Nå seilte dei med tyngre krigsmateriell til Saint Nazeire i Frankrike. Bernhard fekk der eit opphald på eit sjukehus. Han lå i 14 dagar på eit rom med 75 mann. Mest krigsinvalid. Takk vere ein kolstreik vart båten liggjane der i 16 dagar. Så Bernhard kom med ut igjen. Under opphaldet i Frankrike traff dei mellom anna venndølane Kristen Gunnufsen og Olav J. Aas. Sistnevnde fekk seinare hyre på "Asbjørn". Det var då båten etter Frankrike kom til Barry Dock i Bristolbukta i februar 1917.

I Barry Dock lasta dei kol. Det skulle til Lissabon i Portugal.

Lite visste havnearbeideren som løyste trossane frå pullerane om at det vart siste reis for "Asbjørn". Rettnok hadde han vinka siste farvel til fleire båtar. May be his best friends hadde gått den vegen. Tida var slik.

Tyske ubåtar tok imot "Asbjørn" liksom krokodillane i Disneyland tek imot kjøtet ein hiv til dei. Midt i gapet gjekk "Asbjørn". Med vennslagutane til køys eller på vakt.

Det var den 10. mars 1917 kl. 7.20 om morgonen at ubåten fekk inn ein torpedo. Båten gjekk ned på 5 minutt.

Bernhard fortalde: "Just før udpurringa. Æ skulle sjifte vakt klokka åte. Din far tru æ va på vakt. Då blei me torpedert. Då smalt de. Så kom dær noen å lissom skolle vekke oss. Æ vak'kje rækti vågen, æ. Så kjænte æ de bejonte å bli så varmt på kjinne. Æ lå der i haldøs. Så tou æ sånn å kjikka å så der var blo på. Så fekk æ se vanne fossa inni lugaren. Så hoppa æ bare ner. Så så æ ein som rømte føre me. Æ tru de va Ola Aas. Så nøkka æ bare livbelte åsså trøya. Å så sprang æ".

Dei fleste kom raskt i livbåtane. Dei var løyste avdi dei måtte kunne lårast raskt. Det var berre å kappe surringa og fire dei ned.

7 mann måtte plukkast opp frå sjøen. Styrmannen gjekk ned og vart ikkje funnen.

Det var 10 mil utafor Brest.

Seinare vart du plukka opp av eit fransk vaktskip og førd inn til Brest. Dei fekk ikkje noko med seg – snaut nok ei bukse. I vaktskipet fekk dei mat og kvar sin taustump til å binde opp buksane med.

Forts. neste side.

Frå Danskehaugen — —

Forts. fra forrige side

28 mann kom traskaness opp gjennom gatane i Brest til eit hotell der vart innkvartera på. 14 dagar vart dei der.

Så bar ferda til London der dei vart innlosjere saman med ca. 800 andre torpedera sjøfolk. Mest norske. Dei fekk utbetalt ei månedshyre og ei mindre erstatning for det dei hadde mista.

Bernhard fortalde: "Me lå i London å venta i tou måne får me fekk tur øve te Nykasel. Det tou ju lang ti så me blei blakke. Så vett du på det hotelle blei me nelusa. Sjørtane var ju gule å lus. Me hadde ikkje noe å kjøpe for heller. Så måtte sjipperen te konsulen så me kunne få kjøpt onnertøy så me kunne få kåkt de me hadde å få noe å sjifte før me reiste. De var ju mest kleslus. Me hadde ikkje none i haue a di. Så de va rækta lusesjau me hadde der. Heile ryggen va nesten gul på sjorta. De klødde så den va nesten rå".

Den 14. april vart det skipa til fest for sjøfolkane. Av biletet frå festen

ser det ut som om alle var fint oppstasa.

Knut fortalde om dette: "Me hadde dress å slips men de vakke rare greiane. Æ huske me vaska sjortane den daen . . . Me hadde ikke så mye penge å rutte mæ. Æ hadde det ju ståanes klart (før torpederinga). Æ hadde kjøpt nye sånn lakksko i Amerika. Sånn dærre knappesko. Ny dress au.... Det sto ferdig mæ døra. Det gjekk ne alt sammen. Det gjekk så fært".

Nær to månedar vart dei verande i London. Nokre av gutane reiste til sjøs igjen. Dei andre vart sende via Newcastle og Aberdeen til Bergen. Med eit engelsk trosskipskip. Omlag 1200 norske sjøfolk var med ombord. Trakteringa var heller skral. Dei engelske marinegastane ville heller selje maten til dei. Gjera business på dei norske sjøfolka — You know.

I Bergen fekk dei utlevera 5 kronar kvar til mat på kystbåten til Kristiansand og til togbillet til Vennesla.

Eit tog gjekk til Vennesla kl. 10.00

og eit anna kl. 17.00 den tida. Dei kom kl. 10.30 til Kristiansand. Hadde kvar si krone att til billetten. Og ingenting til mat. Det blei lang tid å vente for gutane frå Vennesla.

Men omsider sat du på toget. Før framover kjente stader, Stray, Mosby, Kvarstein og kom til Vikeland.

Ingen venta dei. Ingen visste at dei kom. Om alt dei hadde med seg berre var kvar sin papirpose med eit undertøyskifte, var glæda likevel stor kring i heimane den kvelden.

Av gutane reiste nokre til sjøs att. Men mest vart det på Hunsfos.

Att i Bergen låg Olaf Edvin med ei skadd lunge. For han vart det Hunsfos året etter.

GUNNHILDPRISEN TIL TRYGVE JORTVEIT

Denne gangen tildeler vi Gunhildprisen — 1/2 kg konfekt — til Trygve Jortveit for den meget verdifulle dokumentariske historie fra 1. verdenskrig. Særlig interessant er det å lese om de som senere arbeidet i en årrekke på Hunsfos. Hjertelig takk Trygve!

Red.

Sjømandsfesten i London, 12te april, 1917.

NOEN INNTRYKK FRA KRETA

I år benyttet min kone Liv og jeg min "prostataferie" til en reise til Kreta. "Og det gjorde godt for en gammel skrott!"

Folk der lever hovedsaklig av jordbruk og turister. De bor i byer og landsbyer og har jordlapper oftest langt borte. Dit drar de tidlig på morgenen for å stelle med jorda, og overnatter i en stenhytte, eller de lager seg en seng i det fri.

Kreta står ikke tilbake for Norge når det gjelder store fjell. Hele øya er kledd med oliventrær, johannesbrødtrær, andre sydfruktar eller med vinranker. Jeg hadde lange joggeturer innover i fjellet — alene — for Liv hadde dessverre en skade. Den første turen var i et så vakkert landskap at jeg følte nesten at jeg var i paradiset. Neste turen var i et enda vakrere terreng — hadde jeg hatt Liv med så hadde det fullstendig vært som i paradiset. Langs en kjerrevei milevis innover i fjellet var det oliventrær på begge sider med sirlig dyrket jord mellom trærne. I det fjerne skimtes sneffjellet. Luften var fylt med fuglesang. På marken uttallige små og store blomster, og ikke et menneske å se. Turistene lå på dekket ved hotellene og tilba solen. Folkene på stedet hvilte — de hadde arbeidet mens vi sov og spiste frokost.

I en liten landsby som jeg passerte så jeg en gammel sortkledd dame (alle enker går sortkledd) sitte med hekletøyet sitt i dørråpningen til en fattigslig hytte. Hun smilte og vinket — som alle gjør når en fremmed passerer. På neste tur satt der en liten pike og heklet. Jeg tenkte: Slik skal hun kanskje sitte fredelig med håndarbeid i et sted mellom 50 og 100 år. På en 3. tur satt der 3 sortkledder kvinner sammen med den lille piken. Jeg tenkte: Nå kan jeg si hva jeg mener, de forstår det jo ikke: "Goddag mine skjønne, deilige kvinner!" Jeg syntes tydelig de svarte — med den skarpe klingende stemme som er vanlig på Kreta — og med strålende smil —: "Fy-da, fy-da, fy-da" hva nå enn det måtte bety. Lenger borte, etter å ha passert et lite hvitmalt kapell hvor man kunne få tenne et lys, traff jeg en mann med øks på akslen. "Goddag, er ikke du en kjekk mann?" Svaret var kontant: "Ja!" Folk har litt kjennskap til tysk. Dels på grunn av at mange har jobbet i Tyskland (som regel en periode og aldri mer), og dels som følge av tyskernes grusomme invasjon under siste krig.

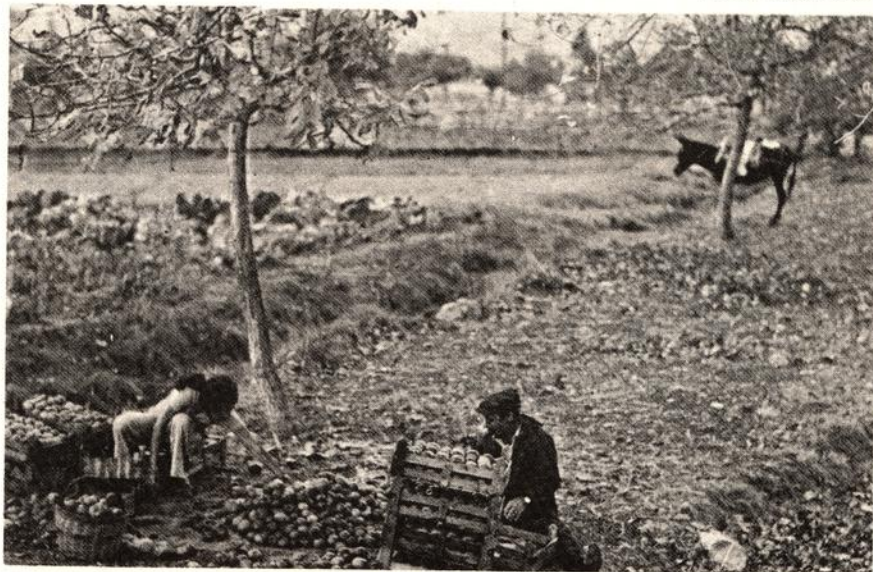
Kreta — oliventrær og sneffjell i bakgrunnen.

Folk på Kreta skal etter hva det blir fortalt, ha høy moral. Tyveri forekommer nesten aldri, og utroskap blir straffet meget strengt. De tar sin katolske tro alvorlig. Til tross for billig og god vin eller øl i fritt salg var det ingen som drakk så meget at de ble påvirket. Forøvrig så vi bare 3 fulle turister, 2 nordmenn og en danske. Det fortelles om vin- og fruktbarhetsguden Dionysos som ifølge sagnet var sønn av Zevs (som er født i en hule på Kreta), at han var ute på marken og plukket en plante. Planten vokste og vokste og han bad en fugl om å hjelpe seg med å bære planten. Det ville fuglen. Men planten fortsatte å vokse. Så bad han en okse om å hjelpe seg å bære planten. Det ville oxen. De vandret videre og traff et esel. Eselet ville også være med å bære planten som fortsatte å vokse. Dionysos smakte på noen dråper som kom fra planten og han ble så glad, så glad. Så smakte han på noen

dråper til, og følte han seg så sterk, så sterk. Så smakte han på ennå noen dråper. Da ble han til et esel!

På en tur til en gammel, fattigslig landsby høyt oppe i fjellet, spaserte Liv og jeg i de små trange gatene mellom husene som lå oppover i en skråning. Vi kikket inn i de små enkle hyttene, hvor det var trangt om plassen og lite møblering, men TV-apparatet hadde fått en dominerende plass. Utenfor satt kvinnene med håndarbeid eller de hengte opp vasken. I gatene var det malt sigd og hammer. Det var 1. mai som kalles blomsterdagen. Tidligere på dagen så vi familier som var ute og plukket blomster som de laget nydelige kranser av og som ble hengt utenfor dørene. Vi hørte at det var få kommunister på Kreta, men de var de eneste som drev propaganda såvidt vi kunne se. Kreta ble tilsluttet Hellas i 1913, har nå et sosialdemokratisk styre og er medlemmer av Nato. Som kjent overveier Hellas nå å gå ut av Nato som følge av forholdet til Tyrkia som jo også er medlem. Vi la merke til at det på kafeene i denne landsbyen satt bare menn i samtale eller de spilte et slags spill. Kvinnene hadde nok annet å gjøre. De laget fantastiske fine håndarbeider som ble solgt til spotpris — knapt mere enn råstoffene ville koste i Norge. Hva sier dere mine damer til et vevet sengeteppe for kr. 45,00, brodert bluse til kr. 80,00, en makrame veske til kr. 18,00, applikert duk med servietter til kr. 60,00?

Forts. neste side.

Høsting.

Kreta --

Forts. fra forrige side.

Jeg spurte Liv om hun kunne tenke seg å være husmor i den landsbyen vi så. Så skulle hun få både nål og tråd, heklenål m.v. samt en høne (Flaatin får en høne, men det er jo betinget). Så kunne hun sitte og hekle mens jeg tok en tur på kafeen. Spørsmålet ble visst oppfattet som en spøk. Disse konene hadde det nok smått, familiene sultet aldri. Trivelige og fornøyde virket de. Til syvende og sist hadde de kanskje noe verdifullt som i-landskvinnene ikke har. Det fortelles at nevrosen er nesten et ukjent begrep på Kreta.

Et annet inntrykk. På hotellet arbeidet alltid to eller flere kvinner sammen, og skravlet gjorde de kontinuerlig. De var kanskje ikke så nøye og effektive, men hvorfor skulle de være det? Humøret syntes i allefall å være

på topp. Kvinnenes lønnsforhold er bedret. Mens mennene har fått 98 % lønnsforbedring har kvinnene fått 190 %. Forøvrig er inflasjonene på Kreta 25 %. Skatten varierte mellom 5 og 10 %, og nå arbeidet regjeringen for å få innført progressiv beskatning.

En vanlig kveld i byen var en opplevelse for seg. Butikkene og tallrike restauranter var åpne. Til tross for at det var fotballkamp på TV, myldret det med folk i gatene. Guttene møtte opp med mopeder som ble parkert som perler på en snor. Der var liv og lyst. Dette måtte være et folk med stort sosialt behov. Underlig var det å komme tilbake til Oslo en kveld hvor gatene var nærmest folketomme.

Vi kan anbefalte Kreta, hvor folk er snille, lykkelige, sunde og hjelpsomme, hvor naturen er eventyrlig og sagaen og historien er interessant.

Men: hjemme er best!

Tryggve

Vitsestafetten

Finn Hagen.

Finn Hagen mottok denne gangen stafetten og kvitterer med to historier som forteller om humøret på arbeidsplassen.

Ved en av papirmaskinene hadde de kjørt masse utover gulvet og det var såmen ingen uskyldig hendelse, det burde vært unngått.

Maskinføreren fant på å ville gjøre sin arbeidskamerat et pek. Han ringte til kameraten fra en annen avdeling og etterlignet stemmen til papiringeniøren. Han spurte om forskjellige ting, og avsluttet med: "Jeg tror jeg kommer ned en tur".

Da maskinføreren kom tilbake fikk han se kameraten jobbe som for livet med å spa bort massen — "Jeg har aldri sett du har jobba så hardt før!" — "Nei du skjønner mesteren ringte og sa han ville komme ned en tur".

Under en kontrollrunde fant formann Henry Jensen ut at det var for mange huller i papiret. Han bemerket til maskinføreren: "Du kjører jo bare huller, gutt". — Svaret kom kontant: — "Så får vi ikke betalt for hullene heller".

Finn Hagen leverer stafetten videre til Kaare Erkleiv.

Den uheldige tendens hos enkelte nordmenn er å se tilbake på hva de har gjort i de siste 5 årene og ikke på hva de har bør gjøre i de kommende.

Economist — 1946

Er det slik enda?

Gjestfrihet består av litt varme, litt mat og en umåtelig ro.

Emerson

De samme feil som vi tinner hos andre, er ganske tilgivelige hos oss selv, ja vi legger knapt merke til dem.

La Bruyère

Årsaken til all sladder er en dårlig samvittighet.

Oscar Wilde

Kona slet med noen vriene vedkubber, mens mannen satt i ovnskroken. Da hun kom inn, sa hun til mannen. "Du kunne gjerne hjelpe meg litt. Jeg sliter så jeg får bare halv pust." "Ja, vi fattigfolk må klare oss med det ser du mor", sa mannen.

Arbeidsfordeling

En mann overtok en gammel, forfallen gård og slet sent og tidlig for å få den i god hevd. En dag kom presten forbi og gratulerte ham med de fine resultatene han hadde oppnådd. — Det er vidunderlig å se, sa han, — hva Vår herre og mennesket kan utrette når de samarbeider på den rette måten.

— Åja, du har kanskje rett i det, svarte bonden. — Men du skulle ha sett dette bruket dengang Vårherre drev det alene.

VÅRHYGGEFESTEN

Den 15. april inviterte idrettslaget til Vårfest i Kantina. Lagets formann, Trygve Kittelsen, kunne ønske de ca. 40 ankomne velkommen. I og med at styret også i år var arrangør for festen, var lagets formann en selvskreven konferansier.

Ved bordene var det lagt ut en del sanger, og under bespisningen ledet brødrene Arntzen allsangen. Dette var tydeligvis et populært innslag på programmet så vi får håpe brødrene Arntzen kan benyttes ved senere vårfeater. Sangene engasjerte så mye at til og med Alf Hodnemyr måtte ta pause med kakespisingen.

Etter festmåltidet hadde Harry Arntzen en liten spørrekonkurranse, hvor spørsmålene dreide seg mye om rekorder, så han må tydeligvis ha lest flittig i Guinness rekordbok.

Gammeldans på Vårhyggefesten har vel aldri forekommet før. Men da Arntzen-brødrene begynte å spille gammeldans - melodier, kunne ikke

Magne og Harry.

Svingom.

Trygve Rosseland (verkstedets store danseløve) holde kriblinga i sjakk, så han bød opp Ida Nordhagen til en svingom. Etter hvert ble det ganske fullt på gulvet, og en stund så det ut for at det skulle bli den rene dansefesten. Men etter at også formannen hadde fått seg en dans fikk han roet det hele ned så det videre programmet fikk fortsette.

At mange i styret har talent for andre ting foruten idrett, ble bevist da de fremførte et fornøyeelig mimeteater. Til sist foretok formannen premieutdeling for sesongens ski- og orienteringsløp. Våre håndballdamer ble, som nevnt i forrige nummer av Hunsfosposten, vinner av årets "Sørlandscup" så spillerne ble overrakt hver sin plakett for innsatsen — en plakett som var laget spesielt for HBIL.

Naturligvis manglet ikke pausegymnastikk på programmet. Laget må jo gå foran med et godt eksempel.

Tor Dalsøren

Mimeteatret.

Pausegymnastikk.

HÅNDBALLFEST

Den 24. april leide håndballfolket ungdomshuset i Vennesla til en festlig sammenkomst. Etter flere års forsøk på å få til en slik fest, lyktes det altså i år.

En gjeng på fire og tjue hadde funnet anledning til å komme og etter bildene under å dømme syntes det som om de fleste hadde det hyggelig.

Kanskje en ide for andre grupper innen laget.

HUNSFOSMESTRE LANGRENN 1982

Klasse:

D-16-24 Ida Nordhagen
D-35-41 Ragnhild Nordhagen
H-16-24 Jarl Nordhagen
H-25-34 Stig Skjævesland
H-35-41 Sigmund Løyte
H-42-49 Øystein Lie
H-50-54 Gerhard Lundevold
H-55-59 Sigurd Hagen
H-60-64 Arnold Beurling
H over 65 Tryggve Kittelsen

AVDELINGSMESTERSKAPET 1982

Hunfosmestre: Avd. 9 ved:
Jarl Nordhagen, Thorbjørn Olsen, Leif Gotten.

Avdelingsmestre: Jarl Nordhagen, avd. 9, Sigmund Løyte, PM 1' Oskar Lund, Instrumentavd., Arnold Beurling, PM 2 og 4, Andreas Omdal, sveiseverkstedet, Tryggve Kittelsen, kontoret, Lars Juvastøl, adkaverkstedet.

VINTERENS SOSIALTRIMMING

"Sosialtrimmingen fikk en noe ublid start. Av vinterens 5 arrangementer (avdelingsmesterskap og Hunfosmesterskap regnes med) var det bare ett som var begunstiget med pent vær. Derfor har deltakelsen vært dårligere enn ventet.

Mange var av den formening at tiltakene ville bli avlyst i regn, snøvær eller isende vind. I stuen er det da bedre å være trodde man! Men det er bare mangel på sne som berettiger til avlysning, og de som deltok hadde fin trimming og trivelige opplevelser.

Harry & Co. lover bedre vær under sommerens og høstens arrangementer.

Vi minner om at deltakelse 10 ganger gir fin plakett med Hunfosmotiv. De som ikke sørget for å få klipp på trimkortet i vinter kan selvsagt få rettet på det! Bli med!

Nyhet: Deltakelse i Vindbjarts trimorientering gir berettigelse til et klipp uansett antall poster som er besøkt i løpet av sommeren.

DELTAKERE I SØRLANDSCUPEN 1982

Randi Fosshem, Alma Ingebretsen, Ingebjörg Johansen, Mai Britt Dal, Else Skeie, Ellen Johannessen, Ida Nordhagen, Evlyn Olsen, Grete Jakobsen, Wenche Jensen, Gudrun Lian.

TRENINGS-O-LØP 1981

Plakett til: Helge Hodnemyr, Arnhild Nordhagen, Gerd Hodnemyr, Per Hodnemyr, Arne Hodnemyr, Karl Hodnemyr, Thorbjørn Olsen, Sigurd Hagen, Inge Nettet, Anton Brandsnes, Alf Renstrøm, Tryggve Kittelsen, John Leland, Alf Hodnemyr, Helga Hodnemyr, Astri Kruse, Helge Nordhagen, Østein Lie.

Tirsdagsløpet ved Kjåvann 18. mai Postmarkering.

SOMMERENS TIRSDAG—O-LØP

23/6		Hodnemyr St. Hans, Trondesøy, Bliksund
29/6		K. Jensen/A. Wehus, Nasbøvarden, Røyknes
3/8	R	A. Strandberg/L. Henriksen, Klepp, Skjerkedalen
10/8		L. Sikora/M. Konsmo, Moseid, Loland
17/8	R	B. Syvertsen/M. Strandberg, Mestad, Setesdalsv.
24/8		A. B. Wilhelmsen/K. Honnemyr, Sandrip, Røyknesv.
31/8		B. Johansen/A. Brandsnes, Moseid, Kjåvannet
7/9	R	T. H. Hodne/L. Sørensen, Vennesla øst, Erklevv.
14/9		A. Isaksen/O. Hågen, Bymarka, Gangdalen
21/9		H. Hodnemyr/A. Hodnemyr, Lomtjønn, Lomtjønn

Bortsett fra 23/6 er alle løp lagt til tirsdager. Start er mellom kl. 17.00 og 18.00. Startkontingent kr. 5,00. Familie kr. 12,00.

Nye løpere er velkommen. Far pent og skånsomt fram i naturen.

Deltaker som bryter må alltid si fra til arrangøren. VEL MØTT!

Hilsen O-gruppa i Vindbjart